

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Факультет філології й журналістики імені Михайла Стельмаха
Кафедра журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ СТАНДАРТІВ В УМОВАХ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ**

Студентки IV курсу 4ЖА групи
Освітньої програми *Журналістика*
Галузі знань *06 Журналістика*
Спеціальності *061 Журналістика*
Ступеня вищої освіти *бакалавра*
Очеретнюк Юлії Олександрівни

Науковий керівник: **Завальнюк І.Я.**,
доктор філологічних наук, професор

Розширена шкала

Кількість балів: _____ Оцінка ECTS _____

Голова Екзаменаційної комісії: _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Члени Екзаменаційної комісії: _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Вінниця – 2025

АНОТАЦІЯ

Очеретнюк Ю.О. Трансформація журналістських стандартів в умовах російсько-української війни: Спеціальність 061 Журналістика; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Вінниця, 2025. 56 с.

У кваліфікаційній роботі вивчаються теоретичні аспекти професійних стандартів журналістики, їхні зміни в умовах російсько-української війни. Окремо розглядається питання інформаційної гігієни в інфопросторі. Особливу увагу приділено діяльності українських журналістів Остапа Дроздова, Сергія Стерненка та Ігоря Лаченкова в умовах цифровізації інфопростору у висвітленні російсько-української війни. Детально досліджено висвітлення російсько-української війни в ділових, західних медіа, зокрема «The New York Times», «The Economist», «Financial Times». Проаналізовано міжнародний досвід адаптації журналістських стандартів у кризових умовах.

Ключові слова: *медіа, російсько-українська війна, дезінформація, інформаційна війна, блог, журналістська етика.*

ANNOTATION

Ocheretniuk Y.O. Transformation of journalistic standards in the context of the Russian-Ukrainian war: Specialty 061 Journalism; Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, 2025. 56 p.

The qualification work examines the theoretical aspects of professional standards of journalism and their changes in the context of the Russian-Ukrainian war. The issue of information hygiene in the infospace is also considered separately. Particular attention is paid to the activities of Ukrainian journalists Ostop Drozdov, Serhiy Sternenko and Ihor Lachenkov in the context of digitalization of the information space in covering the Russian-Ukrainian war. The coverage of the Russian-Ukrainian war in the business and Western media, in particular, The New York Times, The Economist, and The Financial Times, is studied in detail. The international experience of adapting journalistic standards in crisis conditions is analyzed.

Keywords: *media, Russian-Ukrainian war, disinformation, information warfare, blogosphere, journalistic ethics.*

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ЖУРНАЛІСТСЬКІ СТАНДАРТИ:	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	8
1.1 Теоретичні засади журналістських стандартів	8
1.2 Зміна стандартів журналістики в умовах глобалізації інфопростору	14
РОЗДІЛ 2. ВПЛИВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА	
ЖУРНАЛІСТСЬКІ СТАНДАРТИ	17
2.1 Інформаційна війна як виклик об'єктивності та достовірності	17
2.2 Діяльність українських журналістів у зонах бойових дій	23
2.3 Особливості висвітлення російсько-української війни в західних медіа: The New York Times, The Economist, Financial Times	28
РОЗДІЛ 3. РОЗВИТОК ЖУРНАЛІСТСЬКИХ СТАНДАРТІВ В УМОВАХ	
СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	36
3.1 Сучасні медіаперсони та довіра до журналістики: аналіз впливу О. Дроздова, С. Стерненка та І. Лаченкова	36
3.2 Міжнародний досвід висвітлення воєнних конфліктів	42
ВИСНОВКИ	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51

ВСТУП

Актуальність дослідження. Російсько-українська війна суттєво вплинула на інформаційний простір, поставивши сферу журналістики перед новими професійними, етичними і безпековими викликами. У таких умовах, нових значень набуває інформаційна війна, зростає важливість достовірної інформації, водночас як пропаганда та фейкові історії стають основою ведення боротьби. Журналістські стандарти, що раніше здавалися усталеними, потребують переосмислення з огляду на нові реалії, які стосуються змін у форматі комунікації та роботі медійників. Висвітлення кризових явищ, зокрема російсько-української війни, становить окрім національного, ще міжнародне значення. Дослідження допоможе зрозуміти особливості трансформації журналістських стандартів в умовах російсько-української війни, зважаючи на нові виклики та умови адаптації.

Мета дослідження – визначити, як трансформуються журналістські стандарти в умовах російсько-української війни, які фактори впливають на ці зміни, які чинники стають викликами для медійників в сучасних реаліях та охарактеризувати специфіку висвітлення повномасштабної війни.

Завдання дослідження:

- з'ясувати сутність професійних стандартів журналіста;
- визначити характер інформаційної війни та її вплив на суспільство;
- виявити аспекти роботи журналіста у зонах бойових дій;
- проаналізувати специфіку висвітлення російсько-українського конфлікту у Західних медіа;
- дослідити роль лідерів громадської думки у формуванні суспільного світогляду;
- охарактеризувати міжнародний досвід висвітлення кризових явищ.

Об'єкт дослідження – сучасні українські цифрові платформи (YouTube- та Telegram-канали) «DROZDOV», «STERNENKO», «Лачен пише» та західні медіа «The New York Times», «The Economist», «Financial Times».

Предмет дослідження – специфіка висвітлення російсько-української війни крізь призму журналістських стандартів на українських цифрових майданчиках та ділових Західних онлайн-медіа.

Методи дослідження:

1. Контент-аналіз – вивчення публікацій провідних медіа на предмет змін у висвітленні подій.
2. Порівняльний аналіз – зіставлення журналістських стандартів
3. Кейс-стаді – аналіз конкретних випадків (наприклад, розслідувань або скандалів, пов'язаних із висвітленням війни).
4. Дискурс-аналіз – вивчення наративів, що домінують у медіапросторі.

Джерела дослідження. Серед досліджень, присвячених особливостям журналістських професійних стандартів, інтерес становлять праці науковців Л. Давидової, В. Козак, Г. Миролубенко, Г. Старкової, Я. Ширшенко, О. Янішевського.

Наукова новизна полягає у визначенні ключових змін журналістських стандартів під впливом російсько-української війни, нових викликів для журналістів та їхньої професійної діяльності, а також тенденцій висвітлення кризових явищ.

Теоретичне значення та практичне значення отриманих результатів. Одержані результати дослідження можуть стати актуальними під час вивчення навчальних дисциплін «Основи журналістики», «Проблематика ЗМІ», «Теорія масової комунікації» та «Журналістський фах». Також результати дослідження можуть бути використані журналістами, медіаорганізаціями та навчальними закладами для адаптації професійних стандартів та розробки нових журналістських підходів до висвітлення конфліктів.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи.

Результати дослідження були представлені під час виступу на **науково-практичній конференції**: Друга Всеукраїнська студентська науково-практична онлайн конференція «Інтернет-журналістика та новітні технології в сучасних медіа» (Вінниця, 1 травня 2025 року).

Публікації. За темою кваліфікаційної роботи опубліковано 2 наукові статті:

1. Очеретнюк Ю. Трансформація журналістських стандартів в умовах російсько-української війни. *Інтернет-журналістика та новітні технології в сучасних медіа: збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної онлайн конференції* / за ред. В.О. Гандзюка. Вінниця : ВДПУ імені М. Коцюбинського, 2025. С. 16-19.
2. Очеретнюк Ю. Фактчекінг як ключовий елемент боротьби з дезінформацією під час війни. *Журналістика й мистецтво слова: збірник наукових статей* / Гол. редактор Т.О. Цепкало; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вип. 17. Вінниця: ТОВ «Меркюрі- Поділля», 2025. С. 100-104.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять 7 підрозділів, висновків та списку використаної літератури (49 джерел). Загальний обсяг роботи – 56 сторінок, основний текст викладений на 45 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ЖУРНАЛІСТСЬКІ СТАНДАРТИ:

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Теоретичні засади журналістських стандартів

Журналістські стандарти – це сукупність професійних норм і правил, які регламентують якість, достовірність і етичність журналістської діяльності. Вони виступають фундаментом для формування довіри між журналістом і суспільством, забезпечуючи об’єктивне, неупереджене та збалансоване висвітлення подій. Основними принципами журналістських стандартів є точність, достовірність, об’єктивність, оперативність, баланс думок і точок зору, відокремлення фактів від коментарів. Дотримання цих принципів не лише сприяє підвищенню професіоналізму медіа, але й є ключовим чинником протидії дезінформації та маніпуляціям у сучасних інформаційних потоках. У контексті трансформації медіа середовища, особливо в умовах політичних та соціальних викликів, суворе дотримання журналістських стандартів набуває особливого значення для збереження суспільної стабільності та демократичних процесів.

Ключовою особливістю роботи журналіста є високий рівень соціальної відповідальності. Такий аспект містить, перш за все, питання етики та регламентації норм. Зважаючи на тенденції, що стосуються замовлення статей, написання «джинси» та інших недбалостей стосовно етичних норм, актуальним є те, що етичні складові мають юридичну силу. Основні положення етичних кодексів журналістики зафіксовані у нормативно-правових документах України [26, с. 10].

Зазначу, що журналістська відповідальність – це не лише обов’язки керівництва медіа чи держави, а насамперед особиста професійна відповідальність медійника перед аудиторією. В умовах дотримання етичних принципів, журналісти нерідко стають своєрідними рупорами офіційної ідеології, виконуючи роль інструменту державного впливу. Це може

призводити до конфлікту між професійною незалежністю та політичними чи ідеологічними обмеженнями, що ставить під сумнів об'єктивність і неупередженість журналістського висвітлення. Стандарти журналістики мають слугувати орієнтиром для збереження балансу між суспільним інтересом та владними впливами, адже лише незалежні та критично налаштовані медіа здатні виконувати свою головну функцію, яка заключається у правдивому і всебічному інформуванні громадськості, сприяючи формуванню свідомого демократичного суспільства. Таким чином, дотримання журналістських стандартів виступає запорукою професійної етики та стійкості демократичних інститутів у суспільстві.

Декларація принципів поведінки журналістів стала фундаментальним документом, що зібрав настанови стосовно роботи медійника. Слід зазначити, що науковці та практикуючі медіаексперти прийняли її на II всесвітньому Конгресі Міжнародної федерації журналістів у 1954 році. Згодом, документ зазнав певних змін на 18-му всесвітньому Конгресі МФЖ, проте досі залишається вагомим внеском функціонування журналістики як окремої сфери діяльності, що славиться своєю репутацією та вважається «четвертою гілкою влади». За словами О. Голуба, Декларацію було проголошено як «стандарт професійної поведінки журналістів, що займаються збиранням, передачею, розповсюдженням і коментуванням новин та висвітленням подій» [9, с. 7].

Одним із базових принципів професійної діяльності медійника є точність. Його варто розглядати як подання інформації без викривлень чи перекручень, адже використання таких тез дискредитує матеріал, зокрема ставить під сумнів професійність автора. Об'єктивність передбачає неупереджене подання інформації без суб'єктивних оцінок. Оперативність, тобто швидке реагування на події та своєчасне інформування суспільства, не повинна суперечити достовірності, оскільки поспішність у подачі новин може спричинити помилки або неточності. Забезпечення у матеріалах балансу думок, тобто висвітлення ситуацій та явищ з обох боків сприяє

критичному осмисленню матеріалів. Важливим і базовим стандартом є відокремлення фактів від коментарів. Він трактується як зобов'язання розмежовувати об'єктивну інформацію від власних суджень, оцінок чи припущень. Достовірність джерел вимагає від журналіста використання лише надійних та перевірених носіїв (джерел) інформації.

Серед додаткових принципів діяльності журналіста є незалежність яка передбачає уникнення будь-якого зовнішнього впливу на зміст матеріалу, зокрема політичного чи комерційного. Журналістика має бути вільною від цензури та пропаганди, а журналісти не повинні піддаватися тиску з боку влади, бізнесу або інших зацікавлених осіб. Баланс та неупередженість також є фундаментальними стандартами, що означає висвітлення всіх точок зору та надання рівних можливостей для висловлення позиції різних сторін конфлікту або дискусії. Надважливим є принцип недоторканості, це, зокрема, стосується особистого життя. Медійнику варто поважати приватність осіб та не порушувати її. Розділяти публічну та приватну сфери життя і не публікувати конфіденційну інформацію без згоди сторін. [3]. Повага до гідності особи також є фундаментальним правилом професійної етики журналістики. Дотримання цих принципів є важливим для збереження довіри громадськості та підтримки важливих цінностей в журналістиці [4].

Дотримання принципу конфіденційності означає, що інформаційні джерела, які надали дані на умовах анонімності, мають бути захищеними за будь-яких обставин., тож слугує основою довіри між джерелом і журналістом. Порушення конфіденційності може нести загрозу для безпеки інформатора, шкоди репутації журналіста та медіа загалом. Забезпечення конфіденційності сприяє вільному потоку інформації у суспільстві, особливо це простежується в умовах війни чи політичного тиску, коли відвага джерел – це критично важливий аспект для встановлення істини. Тому журналіст повинен бути готовий не лише етично, а й юридично відстоювати право не розкривати свої джерела, навіть перед обличчям тиску чи загрози. Не менш важливим є принцип відсутності цензури. Стандарт трактується як можливість вільно

висловлюватися, без втручання влади та інших структур. Відсутність цензури дозволяє забезпечити розвиток демократії в суспільстві. Загалом, система принципів професійної діяльності журналіста включає цінності, які допомагають журналістам виконувати свою роботу якісно, ефективно та відповідально. Зокрема, дотримання цих принципів формує засади взаєморозуміння у суспільстві [17]

Вітчизняні науковці приділяють значну увагу аналізу та вдосконаленню професійних норм у журналістиці. Наприклад, у статті «Стандарти журналістики: поняття, генеза, зміст, практика» [30, с. 30-56] розглядаються основні принципи, адресовані професійним журналістам та працівникам медіа, що формують каскадний набір стандартів журналістики. Інший дослідник, В. Козак, у своїй роботі «Баланс думок і точок зору в контексті інших журналістських стандартів» [18, с. 252-258] аналізує дотримання стандарту балансу думок у вітчизняному медіапросторі, спираючись на матеріали Комісії з журналістської етики. Зокрема, авторка звертає увагу на причини порушення балансу думок у матеріалах. Йдеться про однобічне представлення, непропорційність у змістовому і кількісному аспектах, заангажованість експертних оцінок. Авторка аналізує взаємозв'язок балансу думок і точок зору з іншими журналістськими стандартами. У статті надаються практичні приклади порушень стандарту та наслідків для суспільства.

До того ж, питання етичних норм діяльності журналіста досліджувала Я. Ширченко – «Журналістська етика: проблеми і концепції (світовий та вітчизняний досвід)» [33, с. 40-56]. Комплексне дослідження етичних засад професійної журналістики в Україні та світі, аналізує історичний розвиток, сучасні виклики та концептуальні підходи, зокрема пропонує шляхи вдосконалення етичних норм у вітчизняних медіа. Г. Миролюбенко у своїй праці «Інформаційна етика в просторі сучасних комунікативних процесів (філософсько-етичний аналіз)» пояснює необхідність формування інформаційної етики як окремої етичної доктрини, що здатна вирішувати

моральні проблеми сучасних комунікацій, які не охоплюються традиційними етичними підходами [25].

Крім того, Комісія з журналістської етики розробила Кодекс етики українського журналіста, що базується на міжнародних правових актах, таких як Загальна декларація прав людини та Всесвітня хартія свободи преси. Він містить 19 статей, які регулюють професійну діяльність журналістів, акцентуючи увагу на точності, неупередженості, відповідальності перед аудиторією та готовності виправляти помилки.

До прикладу, Британська телерадіомовна корпорація BBC має чітко визначену політику щодо відповідальності перед аудиторією та коригування помилок. У своїх редакційних принципах вона зазначає: *«Ми відкрито визнаємо помилки, якщо вони трапляються, і сприяємо розвитку культури навчання на них. Якщо після публікації статті виявлено неточність, текст оновлюється, а наприкінці додається примітка із зазначенням виправлення та датою змін. Однак, якщо помилка незначна (наприклад, неправильне написання імені) і не впливає на зміст матеріалу, виправлення здійснюється без додаткових приміток. За винятком контенту тимчасового характеру, усі опубліковані матеріали залишаються доступними в архіві. Видалення статей можливе лише у виняткових випадках – з юридичних причин, через загрозу безпеці або при грубому порушенні редакційних стандартів, яке неможливо виправити інакше»* [35].

У монографії «Журналістська майстерність в умовах регіональних ЗМІ: вплив бізнес-середовища та інші соціокомунікативні чинники» [27, с. 142-161] Г. Старкова демонструє аналіз професійної діяльності журналістів у місцевих медіа. Авторка розглядає питання аналітичного мислення, етичної відповідальності та використання сучасних технологій у практиці медійників.

Аналіз стану та впливи розслідувальної журналістики в Україні у статті «Розслідувальна журналістика в Україні та її впливи» розглядають Г. Старкова та К. Яресько [28, с. 222-228]. Вони зазначають, що в умовах війни розслідувальна журналістика набуває особливого значення, оскільки

сприяє викриттю дезінформації та пропаганди, а також забезпечує суспільство достовірною інформацією про події на фронті та в тилу. Проте автори також вказують на ризики та загрози для журналістів-розслідувачів, які працюють у зоні конфлікту. Дослідник В. М. Супрун у своїй праці «Мова перемоги» [29, с. 131-142] в інформаційному дискурсі війни досліджує використання мови та риторики в медійному аспекті під час конфліктів. Автор аналізує, як формулювання та лексика впливають на сприйняття інформації аудиторією, підкреслюючи, що в умовах конфлікту мова стає потужним інструментом впливу на громадську думку та може сприяти як консолідації суспільства, так і його розколу. У праці «Проблематика війни в Україні у пресі і медіа Польщі та України: проба огляду» О. Янішевського [36, с. 128-144] проводиться порівняльний аналіз висвітлення українсько-російського конфлікту в польських та українських медіа. Він виявляє відмінності в підходах до подачі інформації, акцентах та інтерпретаціях подій, що підкреслює важливість врахування національного контексту та медіатрадицій при аналізі журналістських стандартів.

Загалом, праці згаданих науковців та експертів демонструють, що журналістські стандарти – це не універсальні категорії, вони трансформуються під впливом суспільних, технологічних, політичних викликів. Попри відмінності у підходах і контекстах, спільним є прагнення зберегти довіру аудиторії, забезпечити достовірність інформації та адаптувати професійні принципи. Особливо гостро це питання стоїть в умовах інформаційних воєн, зростанні ролі цифрових платформ, де журналістика має залишатися відповідальною, етичною і стійкою.

1.2 Зміна стандартів журналістики в умовах глобалізації інфопростору

У контексті глобалізації інформаційного простору відбувається суттєва трансформація стандартів журналістики, що зумовлено стрімким розвитком цифрових технологій, зростанням обсягів інформації та зміною характеру комунікації між медіа та аудиторією. Ці зміни впливають на підходи до підготовки майбутніх журналістів, їхні професійні компетентності та етичні засади діяльності.

Журналістика у глобалізованому середовищі дедалі частіше змушена адаптовуватися до нових форматів комунікації, де конкуренція за увагу аудиторії підштовхує до спрощення повідомлень, емоційного забарвлення і навіть візуального домінування над змістом. Водночас це породжує небезпеку поверхневого інформування, втрати контексту та стандартизації медіаконтенту. У таких умовах особливо важливим стає збереження етичного і професійного підґрунтя журналістики, здатного забезпечити глибоке, відповідальне та критичне висвітлення подій у глобальному вимірі.

Л. Давидова у своїй роботі «Особливості формування у майбутніх журналістів компетентностей з медіаграмотності» [10] наголошує на важливості розвитку медіаграмотності серед студентів журналістики. Вона підкреслює, що в умовах інформаційного перенасичення та поширення фейкових новин майбутні журналісти повинні володіти навичками критичного аналізу інформації, вміти ідентифікувати маніпуляції та дезінформацію, а також розуміти механізми функціонування сучасних медіа. Це сприятиме підвищенню якості журналістських матеріалів та зміцненню довіри аудиторії до засобів масової інформації. Науковець І. Девтеров у праці «Комунікативний процес і мовна ситуація в Інтернеті» [11, с. 162-166] аналізує особливості комунікації в онлайн-середовищі. Автор також зазначає, що Інтернет створює нові форми взаємодії між комунікантами, стираючи географічні та культурні кордони. Однак це також призводить до виникнення проблем, пов'язаних із мовною стандартизацією, збереженням національних

мов та культурних ідентичностей. Для журналістів це означає необхідність адаптації до нових форматів подачі інформації, врахування специфіки онлайн-комунікації та дотримання етичних норм у цифровому середовищі.

В умовах інформаційної глобалізації важливо зберігати національну самобутність та критично оцінювати зовнішні інформаційні впливи. Журналісти відіграють ключову роль у цьому процесі, оскільки саме вони формують інформаційний порядок денний та впливають на суспільні уявлення про історію та культуру.

Праця В. Гвоздєва «Аудиторія ЗМІ: проблеми критичного сприймання масової інформації» [8, с. 14-17] присвячена аналізу здатності аудиторії медіа до критичного осмислення інформації. Розглядається роль медіаосвіти, здатність медіа впливати на свідомість мас, формуючи установки та поведінкові моделі. Крім того, Гвоздєв пропонує типологію аудиторії за рівнем комунікативної активності.

У монографії Л. Біловус «Український інформаційний простір: сьогодення та перспективи» [1, с. 188-191] досліджується стан та перспективи розвитку українського медіапростору в умовах глобалізації. Вона підкреслює необхідність адаптації національних медіа до світових тенденцій, збереження культурної ідентичності та підвищення конкурентоспроможності українських ЗМІ на міжнародній арені. Це вимагає від журналістів не лише високого професіоналізму, але й розуміння глобальних процесів та вміння працювати в умовах постійних змін.

Канадський економіст Dan Ciuriak у роботі «The Role of Social Media in Russia's War on Ukraine» [39] досліджує тему ролі медіа в умовах цифрової трансформації та інформаційної безпеки. Він підкреслює, що соціальні платформи стали не лише засобом поширення інформації, але й інструментом пропаганди, маніпуляцій та мобілізації громадськості, що вимагає від журналістів нових підходів до перевірки фактів та дотримання етичних стандартів.

Медійник завжди опиняється перед складним вибором: що саме висвітлювати, яким чином подавати інформацію та які наслідки можуть мати його дії. В умовах війни ці питання набувають особливої гостроти. Журналістика не зводиться до формального дотримання встановлених норм, це здебільшого процес постійного прийняття рішень, що потребує глибокого осмислення, етичної відповідальності та розуміння контексту. Такі фактори формують професійний підхід до висвітлення подій у надзвичайних умовах.

Отже, журналістські стандарти не зникають за будь-яких умов, але вони вимагають глибшого розуміння контексту, відповідального застосування та постійної адаптації до нових викликів.

Висновки до розділу. Професійні журналістські стандарти забезпечують високу якість медіапродукції та сприяють збереженню довіри аудиторії до журналістики як суспільного інституту. Сьогодні глобалізація відкриває нові можливості для сприйняття інформації, зокрема через доступ до широкого спектра джерел та інструментів цифрової комунікації.

Медіаграмотність та вміння застосовувати навички критичного мислення у професійній діяльності журналіста є ключовими аспектами висвітлення подій. У сучасному інформаційному просторі, де фейкові новини та пропаганда можуть впливати на громадську думку, сприйняття аудиторією інформації залежить саме від журналіста.

РОЗДІЛ 2

ВПЛИВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА ЖУРНАЛІСТСЬКІ СТАНДАРТИ

2.1 Інформаційна війна як виклик об'єктивності та достовірності

Інформаційна війна являє собою процес спрямованого впливу на громадську думку та погляди через неточне подання інформації з метою формування переконань, поглядів та точок зору, які відповідають інтересам та цілям агресора. У цьому контексті особливої ваги набуває роль журналістики як інструменту протидії маніпуляціям та фальсифікаціям. Проте в умовах гібридних конфліктів журналісти самі часто стають мішенню або, навпаки, знаряддям інформаційного впливу. Агресор цілеспрямовано використовує дезінформацію, пропаганду та емоційне навантаження повідомлень, аби посіяти паніку, недовіру до влади, розкол у суспільстві та деморалізацію. Така ситуація вимагає від журналістів не лише високої професійної майстерності, а й стійкості до зовнішнього тиску, вміння відрізняти факти від інтерпретацій, дотримуватись стандартів точності, перевірки джерел та відповідальності. У період воєнних протистоянь, зокрема під час російсько-української війни, журналістика перетворюється на фронт морального спротиву, де вірність професійним стандартам стає чинником національної безпеки.

В інформаційній війні намагаються вплинути на сприйняття подій, змінити громадську думку і переконати шляхом ретельно підібраної інформації та логічно побудованих аргументів. Такий процес може включати використання різноманітних методів маніпулювання фактами, створення фальсифікованих доказів, змішування правдивої і неправдивої інформації, а також сприяння поширенню сумнівів та конфліктів [7, с. 146].

Ведення інформаційної війни може бути успішним, коли вона спрямована на аудиторію, що має низький рівень освіченості та занадто

відкрита до прийняття нової інформації. Тоді інформаційні кампанії намагаються створити враження авторитетності та достовірності джерела інформації, задля отримання позитивного відгуку та прийняття цільовою аудиторією. З ростом освіченості та критичного мислення суспільства інформаційна вразливість може зменшуватися, інформаційна війна стає складнішою і вимагає від ініціаторів більш виваженої та обдуманого стратегії.

Щоб протистояти інформаційній війні, існує комплекс заходів під загальною назвою «інформаційна гігієна». Інформаційна гігієна є способом фільтрації потоку отримуваної інформації. Такий комплекс захисту включає ряд ініціатив, які спрямовані на розкриття механізмів інформаційної війни, пояснення її принципів, а також розробку заходів для протидії.

До заходів «інформаційної гігієни» відносять:

- поширення освіти, яка навчає розрізняти правдиву і неправдиву інформацію та допомагає ідентифікувати джерела інформації.
- захист від фейків, що надає техніки перевірки достовірності інформації, виявленню фейкових новин та запобіганню їх поширенню.
- відповідальне споживання інформації
- швидке реагування, аби своєчасно виявляти та реагувати на можливі спроби маніпуляції
- публічна освіта, яка створює акценти уваги на можливому перекручуванні фактів і важливість правильного сприйняття інформації.

Заходи «інформаційної гігієни» сприяють підвищенню інформаційної грамотності, а також здатності критично ставитися до інформації, що допомагає боротися з інформаційною війною.

Особливого значення інформаційні війни набули в XX столітті, коли засоби масової інформації, такі як газети, радіо і телебачення, стали дійсно масовими засобами передачі інформації. У цей період інформація, яка поширювалася через ці засоби, стала дійсно масовою. Сьогодні ж можемо спостерігати плин інформаційної війни другого покоління в ході

російсько-українського конфлікту. Такий тип інформаційної війни передбачає маніпулювання суспільною свідомістю задля поширення хаосу, дестабілізацію політичних взаємодій з метою провокацій, дезінформацію населення щодо роботи влади, а також внесення під сумнів міжнародного авторитету держави [15].

Класичним прикладом дегуманізації українців під час російсько-української війни є поширення пропаганди з боку рф про так званих нацистів. Такий міф рф поширює з 2014 року, вирішивши, що найкращим способом дискредитувати супротивника є оголосити його «нацистським утворенням». Російські медіа досі поширюють подібні фейкові новини про українців, незважаючи на абсурдність та цілковиту відсутність доказів [13].

В ході розпалювання конфліктів по всьому світу під час Холодної війни, було набуто досвід та розроблено прийоми маніпуляції людськими емоціями. Хоча сучасна путінська пропаганда вже не користується революційним ентузіазмом своїх попередників і має деяку втрату публічної підтримки, вона продовжує використовувати такі методи бойової пропаганди проти українського суспільства і набуває нових рис. Метод «Велика брехня» використовується настільки нахабно, що люди майже не можуть повірити в такий великий обман. Наприклад, такі твердження, як «Україна сама готувала напад на Росію» або «українці – нацисти та язичники-сатаністи», спрямовані на розповсюдження дезінформації та створення сумнівів у правдивості подій [14].

Класичним прикладом є рф, де медіа перетворилися на засіб маніпуляції суспільною свідомістю суспільства та інструментом інформаційної війни, що свідчить про недотримання стандартів журналістської діяльності. Прикладом є прокремлівська пропаганда, яка розповсюджує фейк про те, що ніби-то Київ в обмін на постачання зброї дозволяє США проводити експерименти на своїх солдатах. Такі репліки

звучали в ефірі «Білорусь 1», росіяни ж у свою чергу рефлексували, тож це одразу підхопили російські медіа [32].

Особливо небезпечним для психологічної свідомості є метод «Очевидно, що...» – брехню представляють як щось очевидне, про що, здавалося б, всі вже знають. Наприклад, твердження типу «Відомо ж, що Захід завжди хотів знищити Росію» спрямовані на утвердження фальшивих переконань. «60% на 40%» – використовується для поширення ворожої дезінформації серед інформації, яка виглядає правдивою та логічною. Наприклад, російські медіа можуть поширювати псевдоукраїнський контент, аби пізніше ефективно впроваджувати ворожу дезінформацію. «Гнилий оселедець» цей метод спрямований на руйнування репутації, навіть без підтверджень. За його допомогою можуть розповсюджувати недостовірні звинувачення, які залишають підозри та сумніви у підсвідомості аудиторії. «Поділяй та володарюй» – цей метод полягає в розшуку розбіжностей між людьми, які можна використовувати для подальших маніпуляцій. Сприяє створенню суперечок та розділенню суспільства на ворожі табори [14].

Ведення інформаційних війн, часто супроводжуються використанням інструментів псевдоаналітики та псевдоплюралізму, коли у медіапросторі створюється враження багатоголосся за рахунок залучення підконтрольних експертів або бот-мереж, які ретранслюють одну і ту ж саму позицію, замасковану під різні погляди. Застосування таких інструментів формують у громадськості хибне уявлення про консенсус або підтримку ідеї.

Про вражаючий успіх України в інформаційній боротьбі було сказано неодноразово. Росія, визнана світовим лідером у сфері пропаганди та дезінформації, стала об'єктом критики, яку вона оточена багатьма країнами, які колись розглядали її як аутсайдера. Такий успіх України можна пояснити кількома чинниками. Перш за все, Президент Володимир Зеленський, колишній актор, який нині є державним діячем, регулярно переграє Володимира Путіна в інформаційних аспектах.

Уміння слухати та здійснювати зворотню реакцію на запити суспільства є одним із ключових факторів, що був підкріплений першими діями після обрання на посаду президента, включаючи відкриття прямих ліній для спілкування з громадянами. Незалежність від традиційних політичних сил, адже В. Зеленський – це новий діяч в українській політиці, що раніше не був пов'язаний із традиційними політичними елітами, чим і зміг приборкати народну прихильність [23, с. 118-133].

Президент України Володимир Зеленський демонструє впевненість у своїх діях. До прикладу, це стосується його проведення реформи в уряді або впевнене ведення переговорів з іншими лідерами держав [6].

Україна також виграє від свого статусу аутсайдера та суверенної країни, що опинилася під іноземною агресією. Агресія та воєнні злочини Росії були настільки очевидними, що українська інформаційна кампанія здобула успіх. Проте Україна продовжує демонструвати потужну силу інформаційної кампанії, побудованої на активній участі звичайних громадян і військових, які поширюють проукраїнський контент у своїх соціальних мережах. Така стратегія не є новою, а комерційні компанії давно використовують її для успішного просування своїх брендів. Збройні сили США можуть бути зацікавлені в усвідомленні цієї стратегії, яка допомагає не лише вигравати війни, але і можливо вирішувати проблеми з набором нових військовослужбовців.

Для будь-якої особи, яка слідкує за подіями війни у соціальних мережах, очевидно, що офіційні акаунти, санкціоновані урядом, становлять лише малу частину вмісту, пов'язаного з війною. Цивільні громадяни України, кількість яких сягає майже 43 мільйонів осіб, надають безперечно найбільший обсяг контенту. Наприклад, Марго Гонтар, українська журналістка, у прямому ефірі транслює сигнали повітряної тривоги, які домінують в житті Києва. Вона має понад 30 тисяч підписників [2].

Але в українських військових є власні представники в онлайн-середовищі: Krigsforscher – це морський піхотинець з України, який

має 68 900 читачів на Twitter. Він ділиться відео атак безпілотників на російські війська та розповідає про життя на передовій. Viking – це льотчик з української армії, який публікує відео з кабіни свого бойового вертольота на Instagram для понад 9 тисяч підписників. Тим часом український солдат викладає в TikTok відеоролики, що демонструють успішні атаки на російські війська та має приблизно 26 тисяч підписників [2].

Проте неясно, наскільки Міністерство оборони України координує або підтримує цю діяльність, хоча варто зауважити, що військові встановлюють обмеження, щоб запобігти розголошенню геолокації чи витоку інформації про секретні об'єкти.

Протягом історії людства супроводжують різні конфлікти, інформаційні війни не є винятком. Перші такі конфлікти можуть бути пов'язані з релігійними або ідеологічними переконаннями, і вони часто призводили до різних форм репресій проти носіїв інших поглядів. В сучасному світі кожна держава, суспільство, населення та індивід можуть бути тісно пов'язані з поняттям «інформаційна війна», оскільки інформація визначає багато аспектів сучасного життя. Сьогодні в інформаційному просторі існують активні інформаційні конфлікти, оскільки інформація є ключовим ресурсом сучасності і використовується для ефективного управління в різних сферах життя. Маніпуляції в інформаційній комунікації використовуються певною групою людей з метою досягнення своїх цілей.

Часто використовуються такі методи маніпуляції, як «буденна розповідь», коли є свідоме привчання людини до негативної інформації; «голодування», трактується як знищення чи приховування інформації; «вилучення», коли є відхилення, переспрямування, підміна, останнє слово; «звеличення», що стосується похвали та підсилення позитиву, виголошення негативних аспектів, ігнорування негативних характеристик; «підроблений інтелект», що виявляється у неправдивих компліментах та надмірній фальшивій критиці. Застосування таких методів маніпуляції стає потужним інструментом знищення об'єктивності.

Отже, основною метою інформаційних воєн є ускладнення доступу до об'єктивної, правдивої та достовірної інформації. В цьому новому типі війни використовуються канали безпосереднього впливу на суспільну свідомість, щоб змусити маси діяти в напрямку, який вигідний агентам впливу, навіть проти їхніх інтересів [21]. З початку існування інформаційних воєн, життя медійників, та і суспільства загалом, вимагає високого рівня відповідальності та здатності протидіяти маніпуляціям.

2.2 Діяльність українських журналістів у зонах бойових дій

У зонах бойових дій журналісти працюють на межі фізичного і морального виснаження. Їхня діяльність базується на фіксації фактів та боротьбі за доступ до об'єктивної інформації в умовах війни, задля інформування суспільства та міжнародної спільноти про перебіг воєнних дій. Крім того, в умовах підвищеної небезпеки та інформаційного тиску, дотримання журналістами стандартів професійної етики набуває особливого значення, оскільки від цього залежить рівень суспільства до медіа та ефективність інформаційного спротиву.

Статус журналіста на війні вперше було визнано Гаазькою конвенцією 1907 року «Про закони і звичаї сухопутної війни». У ст. 13 додатку до конвенції йдеться, зокрема про те, що особи, які супроводжують армію, але прямо не належать до неї, такі як кореспонденти газет і репортери, маркітанти та постачальники, які потрапляють до рук ворога і він вважає за доцільне затримати їх, користуються правами військовополонених за умови, що вони мають при собі посвідчення від військового керівництва тієї армії, яку вони супроводжували [19].

Це положення стало першим міжнародно-правовим визнанням особливого статусу журналістів у зоні збройного конфлікту, заклавши підґрунтя для розвитку нормативної бази щодо безпеки та правового захисту. Надання журналістам статусу військовополонених у разі захоплення за умови

наявності офіційного посвідчення, зокрема вказує на необхідність легітимності їхньої присутності на фронті. Гаазька конвенція 1907 року стала початком формалізації ролі журналістів у конфліктних зонах та їх часткового захисту на міжнародному рівні.

Важливо, що військовий журналіст – це насамперед працівник медіа, який висвітлює події на фронті, він перебуває у зоні збройного конфлікту або прифронтовій його частині, комунікує з учасниками бойових дій та відтворює отриману інформацію аудиторії.

Зона бойових дій поділена на декілька частин. Червона зона - це пункти управління військ, райони зосередження резервів, також військові позиції, військові аеродроми, склади зброї, тощо. До жовтої зони відносяться пункти постійної дислокації, райони відновлення боєздатності військових частин, райони виконання бойових завдань загальновійськових підрозділів у районах оборони. Актуально, що доступ медіа до жовтої зони спрощується, якщо йдеться про роботу на місцях, куди можуть вільно заїхати цивільні. Журналісти, які бажають вести свою діяльність у червоній зоні, повинні повідомити про це в Управління зв'язків з громадськістю ЗСУ або в Управління преси та інформації МО. Рішення про присутність медіа в конкретний час у конкретному місці ухвалює командир бригади. Можна також звернутися напряму в ОСУВ або підрозділ. [34]. Цивільним, журналістам заборонено перебувати в червоній зоні не тільки через їхню власну безпеку, але й через безпечну організацію операцій. Дотепер робота медіа в червоній зоні була заборонена взагалі. Остаточне рішення щодо роботи в таких зонах ухвалює командувач відповідного угруповання військ.

Журналістам які працюють на лінії вогню, потрібно та важливо забезпечувати себе усіма засобами індивідуального захисту. Необхідно бути уважними і обережними під час роботи в таких небезпечних ділянках війни, де є висока ймовірність отримати серйозні травми чи пошкодження. Під засобами індивідуального захисту, які рекомендується мати при собі на лінії

вогню маються на увазі шолом, захисні окуляри, захисний жилет, маска для захисту від диму [34].

Роль медійників у часи війни полягає в забезпеченні об'єктивної та виваженої інформації, яка зазвичай не може бути опублікована миттєво. Адже потрібно достеменно проаналізувати свою роботу, перш ніж, подавати її на масову аудиторію. Журналістам часто доводиться працювати з людьми, що мають травматичний досвід. Серед них можуть бути: військові, поранені, полонені, біженці, люди що втратили рідних і близьких. Незалежно від усіх факторів, важливо бути готовим до будь-якого розвитку подій, адже бувають випадки, коли часу на роздуми і прийняття рішень обмаль.

При висвітленні травматичних подій журналістам варто ставитися з повагою до історії людини, слухати та запам'ятовувати деталі її розповіді та завчасно попереджати співрозмовника про те, що буде здійснюватися аудіо-, фото- або відеозапис. Важливо пам'ятати про психологічний вплив журналістських запитань на здоров'я людей. [31].

Рішення про поїздку на небезпечну територію має бути обґрунтованим та вартим ризику. Військовий журналіст Роман Пагулич на Київському безпековому форумі зауважив, що ще у 2022 році, і трохи у 2024-му, журналісти мали змогу працювати безпосередньо на передовій, а зараз такої можливості немає [24]. Він розповідає, що при виході на передову, військові казали, що якщо крикнути, то противник почує. Зрештою, так працювати стало неможливо, бо зросли ризики роботи в зоні бойових дій. Дистанція зони ураження, англійською kill zone, зросла десь кілометрів до п'яти. Усе, що ближче цієї зони до передової, перебуває у постійній небезпеці. Журналістам під час зйомок військових важливо бути обачливими до певних елементів рельєфу, адже були випадки, коли позицію артилерії вираховували просто за формою дерева.

Українські журналісти дають можливість світу знати правду про те, що відбувається в Україні та які злочини чинить Росія на наших землях. Велика місія покладена на військових кореспондентів у часи війни. До прикладу,

Євген Малолетка та Мстислав Чернов, репортери агенції AssociatedPress опинилися в центрі подій, коли Маріуполь було взято в облогу орками [16]. Їм довелося фільмувати страшні кадри влучання російського снаряду в житловий будинок, світлини з вагітною жінкою з обстріляного пологового та багато інших моторошних кадрів.

Їхній документальний фільм «20 днів у Маріуполі» є прикладом документальної журналістики, яка демонструє високу якість дотримання професійних стандартів в умовах війни. Перші кадри – події, що відбувалися у заблокованому місті у лютому-березні 2022 року. Попри постійні обстріли, відсутність зв'язку, води, електроенергії та ризик для власного життя, журналістам Чернову та Малолетці вдавалося дотримуватися ключових принципів журналістики, що включають точність, відповідальність перед суспільством та неупередженість.

Сцена, де журналісти документують обстріли пологового будинку в Маріуполі – матеріал, який згодом облетів увесь світ, ставши доказом військових злочинів РФ проти цивільних українців. Фіксуючи не лише наслідки атаки, а ще реакції медиків, постраждалих жінок, кадри з місця трагедії, немає поштовху до емоційних маніпуляцій, а висвітлено так, як є, дозволяючи фактам «говорити» самостійно. Такий підхід, без гіперболізації чи спотворення реальності свідчить про високий рівень професійної етики та дотримання стандарту достовірності.

Водночас Євген Малолетка та Мстислав Чернов зберігають баланс між репортажною точністю та гуманністю, не знеособлюючи трагедії, які доводиться бачити. Сцена в морзі, де тіло дитини приносять до закладу – це один із найважчих моментів фільму. Важливо, що журналісти не спекулюють на горі, не нав'язують оцінок, є лише фіксація реальності, що дозволяє кожному самому осмислити побачене. Це свідчить про дотримання етичного стандарту поваги до особистості навіть у найтрагічніших моментах.

Крім того, принцип незалежності яскраво проявляється у прагненні Чернова і Малолетки донести правду світу, попри намагання російської

сторони дискредитувати їхню роботу. Показово, що журналісти, які залишилися єдиними міжнародними представниками у місті, стають мішенню інформаційної атаки, зокрема після оприлюднення відео з пологового будинку. Їх звинувачують у постановці та фейках, однак вони залишаються вірними журналістській місії, показувати правду навіть тоді, коли це становить загрозу для життя.

Тож це не лише документальний фільм, а й потужний приклад журналістики, що зберігає стандарти навіть у нелюдських умовах. Робота Чернова і Малолетки є взірцем для майбутніх поколінь журналістів: як доказ того, що дотримання стандартів можливе навіть на лінії вогню, і що в період війни журналіст не лише спостерігач, а й свідок історії та відповідальний перед правдою і аудиторією.

Слід згадати про Єфрема Лукацького, українського репортера, чий професіоналізм визнаний в усьому світі. Жахливі кадри з Бахмута, Соледара та інших гарячих точок нашої країни, можна побачити на шпальтах Time, The New York Times [16].

У своїх репортажах Лукацький демонструє дотримання ключових журналістських стандартів: точності, об'єктивності та гуманності. Наприклад, у матеріалах з Бахмута він детально показано наслідки обстрілів для цивільного населення. Зруйновані будинки, лікарні, а ще емоційні інтерв'ю з місцевими мешканцями – це дає змогу глядачам побачити факти і зрозуміти людський вимір трагедії. У Соледарі Лукацький акцентує увагу на масштабах руйнувань та безпорадності цивільних, водночас уникаючи емоційних перебільшень, що свідчить про високий рівень професійної стриманості. Таким чином Лукацький завдяки своїм роботам своїми стає важливим інструментом протидії ворожій пропаганді, забезпечуючи журналістську чесність навіть в умовах воєнного конфлікту.

Журналістська діяльність у зоні бойових дій є особливо відповідальною та складною, оскільки передбачає не лише висвітлення подій у складних і небезпечних умовах, а й дотримання суворих журналістських стандартів. У

таких обставинах журналісти повинні забезпечувати точність, об'єктивність та неупередженість інформації, водночас зберігаючи моральну відповідальність за можливі наслідки поширення новин. Важливим аспектом є також забезпечення власної безпеки та безпеки оточуючих, адже нерозважливі дії можуть призвести до загрози життю цивільного населення та військовослужбовців. Психологічний тиск і екстремальні умови роботи вимагають від журналістів не лише високої професійної компетентності, а й етичної стійкості, що є запорукою формування достовірного, всебічного й відповідального висвітлення конфліктів.

2.3 Особливості висвітлення російсько-української війни в західних медіа: The New York Times, The Economist, Financial Times

Висвітлення російсько-української війни у західних медіа – це складний і динамічний процес, який відображає зміни у геополітичних підходах, інформаційній політиці та суспільних уявленнях. У початковому періоді російсько-українського конфлікту Західні медіа прагнули зберегти відносний нейтралітет у висвітленні подій, при цьому використовуючи м'яку, іноді евфемістичну термінологію, яка б уникала однозначних оцінок сторін конфлікту. Проте, у відповідь на посилення військової агресії Росії та зростання міжнародної підтримки України, наративи значно змістилися у бік більш чіткої ідентифікації агресора та підтримки суверенітету й територіальної цілісності України.

Цей процес супроводжується відмовою від таких термінів, як «конфлікт», «криза» або «протистояння» на користь категоричних визначень «війна» та «агресія». Західні медіа дедалі активніше використовують аналітичні матеріали, глибокі інтерв'ю та репортажі, що дозволяють комплексно зрозуміти причини та наслідки війни, та в загальному, продемонструвати її гуманітарний вимір. Важливо, що при цьому відбувається поступова інтеграція української перспективи у світовий

інформаційний дискурс, що є важливим фактором у формуванні міжнародної солідарності та підтримки.

Вторгнення РФ на територію України спричинило утворення багатьох наративів, одним із провідних у західних медіа є «путінська війна». Трактуються це так, що наказ про вторгнення віддав Путін, тож і відповідати повинен лише він. На разі, цей наратив не є актуальним у західних медіа, адже західні медіафахівці не заперечують, що самі ж росіяни підтримують війну в Україні [5].

Динаміка згадок у міжнародних медіа про російсько-українську війну коливається та після початку повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року. Такий аспект дає змогу оцінити обізнаність іноземців щодо подій в Україні.

Зрештою, західний інформаційний простір – це мікс професійних досліджень, фальсифікацій, пропаганди, відвертих маніпуляцій та примітивних тверджень. Важливо, що є ресурси, які майже завжди публікують негативні матеріали про Україну та її народ. До таких ресурсів належать, наприклад, французька Agora Vox, сербські ЗМІ Pechat та Vidovdan, турецька газета Hıyus, норвезькі Steigan.no та Nettavisen. Медіа, публікують матеріали, що часто паплюжать образ України та її громадян [12].

Онлайн-видання The New York Times є одним із найавторитетніших онлайн-видань у світі, засноване у 1851 році в США, вважається еталоном якісної журналістики. У цифрову епоху медіа продовжує зберігати репутацію надійного джерела інформації для аудиторії.

З початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 році The New York Times регулярно публікує матеріали про перебіг війни, вплив бойових дій на цивільне населення, геополітичну ситуацію та зміну тактики обох сторін. У видання створено окрему тематичну вкладку «Війна в Україні», присвячену російсько-українській війні, що свідчить про систематичний підхід до висвітлення. У рубриці представлені аналітичні огляди, репортажі з місця подій, інтерв'ю з військовими експертами та дані

розвідки. Така тенденція забезпечує комплексне розуміння ситуації для читачів. Над публікаціями зазвичай працюють журналісти, аналітики та фотокореспонденти, які дотримуються високих стандартів достовірності, балансу думок і фактчекінгу.

Проведено дослідження ділових Західних медіа, використовуючи метод контент-аналізу. Для детального розгляду було обрано авторитетні видання: The New York Times, The Economist, Financial Times. Проаналізовано матеріали, що стосувалися війни в Україні, які публікувалися в окремих розділах онлайн-видань у 2024 році.

Досліджуючи аспект висвітлення російсько-української війни у виданні The New York Times, виявлено, що за 2024 рік медіа опублікувало 758 публікацій на тему російсько-української війни. Серед них 50% складали новини, 23% – аналітичні статті, 20 % – репортажі з місця подій, та 7% інтерв'ю. У публікаціях порушуються аспекти використання новітніх озброєнь і тактик двох сторін збройного конфлікту. Зокрема, значна кількість матеріалів зосереджена на інформуванні щодо руйнування інфраструктури та гуманітарній кризі в зоні конфлікту. Окрема увага приділена публікаціям, що висвітлюють зусилля міжнародної спільноти щодо надання військової, економічної та дипломатичної підтримки.

На початку повномасштабного вторгнення The New York Times чітко позиціонувала РФ як агресора, використовуючи терміни на кшталт «воєнні злочини», «вторгнення», «насилля». У статтях часто використовуються слова «різанина», «масові вбивства», «звірства» для опису дій російських військ. Медіа зазвичай подає позиції двох сторін, але чітко визначає хто агресор. Зокрема, у більшості матеріалів Україна не романтизована, а РФ не «демонізується» без фактів, що базуються на доказах. Варто зазначити, що у багатьох матеріалах є репортажні елементи, прямі цитати цивільних або військових з України. До прикладу, у статті «Deception and a Gamble: How Ukrainian Troops Invaded Russia», опублікованій у серпні 2024 року [38] йдеться про хід бойових дій поблизу Курщини, наведено думки

американського аналітика Брейді Африка. Крім того, процитовано президента України Володимира Зеленського. Також, важливо, що є коментар українського військового Олександра, який розповідає про особливості поведінки російської армії під час наступу українських військових. Матеріал є досить об'ємним та забезпечує баланс думок і точок зору у висвітленні подій.

Матеріал «Shift in Russian Tactics Intensifies Air War in Ukraine», опублікований у березні 2024 року [48] є прикладом якісного аналітичного репортажу про зміну тактики росії у війні проти України.

Публікація висвітлює активізацію російської військової авіації на східному фронті та зростання ризиків для обох сторін конфлікту. Автори порушують теми інтенсивності поширення російської авіації, де військові аналітики відзначають активне застосування авіаударів з використанням керованих бомб по українських позиціях, зокрема в районі Авдіївки. Зокрема, автори публікації посиляються на коментарі Сергія Грабовського, полковника запасу ЗСУ; Джастіна Бронка, старшого наукового співробітника з повітряної оборони у британському Royal United Services; Тома Каракко, директора проекту ракетної оборони у Center for Strategic and International Studies.

Окремо висвітлено успіхи України на морі, що стосується знищення російського корабля за допомогою морських дронів біля узбережжя окупованого Криму у лютому 2024 року. З погляду дотримання журналістських стандартів, баланс і неупередженість простежується при подачі точки зору – це як українські заяви, так і скепсис з боку Західних аналітиків та офіційних осіб. Наведено думки військових експертів з кількох країн. Важливо зазначити, що журналісти чітко розрізняють підтверджену інформацію (наприклад дані Орух або британської розвідки) і непідтверджену (заяви анонімних джерел), що свідчить про етичний аспект перевірки фактів. Матеріал містить посилання на авторитетні джерела RUSI, CSIS, Орух.

Важливим аспектом є уникнення емоційних оцінок чи власних суджень, подача залишається аналітичною і стриманою.

Британське видання The Economist спеціалізується на глибокій аналітиці у сферах економіки міжнародної політики та безпеки. Видання орієнтоване на глобальну аудиторію та вирізняється чіткою фактологічною базою, використанням експертних оцінок і стратегічним підходом до висвітлення подій. Матеріали публікуються англійською мовою, а сама редакція розташована у Лондоні. Видання не підписує статті іменами авторів, наголошуючи на колективному підході до аналітики та редакційній відповідальності. З початком повномасштабного вторгнення росії в Україну у 2022 році, The Economist послідовно висвітлює хід війни, витримуючи позицію, що базується на цінностях демократії, безпеки та міжнародного права.

Досліджуючи специфіку висвітлення російсько-української війни у виданні The Economist, можна помітити, що у 2024 році загальна кількість тематичних публікацій налічувала – 120 матеріалів. Новинні матеріали складали 25%, редакційні колонки – 20 %, графічна аналітика – 10%, аналітика – 35%, інтерв'ю – 10%. Публікації видання часто звертають увагу на хід бойових дій, що перетворюється на виснажливий конфлікт. Часто порушуються теми економічної стійкості, міжнародної підтримки та дипломатії.

У матеріалі «Ukraine is winning the economic war against Russia» за грудень 2024 року [49], розглядається порівняльна динаміка економічних процесів в Україні та росії у контексті війни. Видання зазначає, що, попри серйозні виклики, українська економіка демонструє більшу адаптивність, стійкість і потенціал для зростання: прогнозоване зростання ВВП України становить 4% у 2024 році та 4,3% у 2025-му, тоді як у рф лише 0,5 –1,5%. У статті також висвітлено ключові трансформації в українському бізнес-середовищі, зокрема йдеться про інноваційні підходи до логістики й енергозабезпечення, релокацію виробництва, а також стратегічну роль

західної фінансової підтримки. Окрему увагу займають теми енергетичних дефіцитів, скорочення працездатного населення і залежність від зовнішнього фінансування. Отже, публікація демонструє зразок збалансованого й обґрунтованого підходу до висвітлення теми війни та її економічного виміру, що відповідає стандартам професійної журналістики, зокрема достовірності та неупередженості.

Можна простежити, як високі стандарти журналістики поєднуються з чіткою політичною позицією. У статті «How backing Ukraine is key to the West's security» [44], яку опублікували в січні 2024 року, автори не лише інформують про перебіг подій, а й аргументовано закликають західні уряди активізувати підтримку України. Крім того, текст статті підкріплений позицією Президента України Володимира Зеленського, який наголошує, що допомога Україні є самозахистом для Заходу: *«Надаючи нам гроші або зброю, ви підтримуєте себе. Ви рятуєте своїх дітей, а не наших»*. Стаття демонструє наявність посилань на офіційні дані та аналітичну глибину у висвітленні. Автори звертаються до аналітиків, наводять цифри допомоги (зокрема \$61 млрд зі США та €50 млрд від ЄС) та розглядають потенційні ризики у разі скорочення підтримки України. The Economist – медіа, що бере участь у формуванні громадської думки та політичного дискурсу щодо війни, не порушуючи при цьому базових принципів журналістської етики.

Видання часто називає рф «агресором», вдається до вживання слів «злочини», «вторнення», «агресія». Зміна наративів відображає еволюцію конфлікту та необхідність адаптації стратегії як для України, так і для західних країн. Підхід "The Economist" до висвітлення російсько-української війни можна назвати беземоційним, аналітичним та виваженим.

Онлайн-версія газети Financial Time має глобальне охоплення і високий рівень авторитетності серед експертів через глибокий аналіз, перевірку джерел і системному підході до висвітлення подій. Видання регулярно публікує матеріали, присвячені різним аспектам російсько-української війни: від аналізу фронтової ситуації до оглядів економічної та дипломатичної

підтримки України Заходом. Особливу увагу FT приділяє стратегічним змінам у воєнній доктрині, впливу війни на глобальну безпеку, а також — політичним рішенням союзників.

Досліджуючи специфіку висвітлення повномасштабної війни в Україні, виявлено, що за 2024 рік кількість тематичних публікацій у виданні Financial Times складала – 1 128. Серед них 40% - новинні матеріали, 30% – аналітичні статті, 15% – колонки, 12% – репортажі, 3% – інтерв'ю. У публікаціях часто порушуються аспекти «замороженого» конфлікту, міжнародної підтримки України. Медіа звертає увагу на важливість точного використання термінів у висвітленні війни, адже неправильне вживання слів може спотворити сприйняття конфлікту. Журналісти Financial Times посиляються на офіційні звіти та документи у своїх матеріалах, уникаючи сумнівних та неякісних джерел.

До прикладу, у матеріалі «Active defence: how Ukraine plans to survive 2024 [37], аналізується стратегічна трансформація української військової доктрини у відповідь на затяжну війну та обмежені ресурси. Йдеться про невдалий літній контрнаступ 2023 року, тож Україна переходить до стратегії «активної оборони», що передбачає утримання позицій, посилення фортифікацій та точкові удари по вразливих місцях противника. Такий підхід підтримали західні союзники, зокрема США та Естонія. На їхню думку, рішення про введення даної стратегії дозволить Україні накопичити ресурси для можливого наступу у 2025 році. Проте, деякі українські військові експерти, як-от колишній міністр оборони Андрій Загороднюк, застерігають, що повна відмова від наступальних дій може передати ініціативу росії та підірвати міжнародну підтримку України. У статті також зазначено про залежність України від західної військової допомоги, така особливість простежується в умовах затримок фінансування з боку США. Публікація Financial Times демонструє дотримання авторами журналістських стандартів. Підхід, що поєднує глибокий аналіз та баланс думок з об'єктивним

висвітленням складної військово-політичної ситуації демонструє авторитетність видання.

Зауважу, що у матеріалах онлайн-видання Financial Times відсутній рівень сенсаційності та маніпуляцій, натомість простежується прагнення до точності, чесності та відповідальності. Такий підхід Financial Times демонструє власну редакційну специфіку у висвітленні теми російсько-української війни, адже значна частина тематичних матеріалів фокусується на стратегічних рішеннях, економічному виміру конфлікту та міжнародному контексту. Автори публікацій зосереджуються на фокусі щодо подій на фронті і на тому, як саме російсько-українська війна впливає на геополітичну стабільність, оборонну політику країн Заходу та глобальні безпекові процеси. Такий фокус дозволяє поглиблено аналізувати хід війни та довгострокові наслідки, що є характерною рисою якісної аналітичної журналістики, яку успішно застосовує Financial Times.

Висновки до розділу. Російсько-українська війна, що ведеться як на полі бою, так і в інформаційному просторі зумовила існування нових викликів для журналістів, які працюють в зонах бойових дій. Діяльність журналістів у зонах бойових дій супроводжується високими ризиками для життя, це змушує їх ухвалювати складні етичні рішення. Часто доводиться працювати у надскладних умовах, що стосуються самоцензури, дотримання принципу «не зашкодь» та необхідності враховувати власну безпеку та своїх джерел.

Важливо, що зацікавленість у висвітленні російсько-українській війни проявляється у авторитетних, ділових Західних медіа, про що свідчить динаміка частоти публікацій на дану тематику. Використання термінів, які точно відображають характер подій війни, уникнення сенсаційності у заголовках, маніпулятивних формулювань є аспектами сучасного міжнародного інформаційного простору.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ СТАНДАРТІВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

3.1 Сучасні медіаперсони та довіра до журналістики: аналіз впливу О. Дроздова, С. Стерненка та І. Лаченкова

Цифровізація суттєво вплинула та змінила усі сфери суспільного життя, включаючи медіапростір. Ключовою особливістю епохи цифровізації є швидкість обміну інформацією. Наразі журналісти мають можливість миттєвого одержання інформації та поширення її завдяки мережі Інтернет, зокрема соціальним мережам. Проте, разом із перевагами, це створює простір для нових викликів, це може бути і поширення фейків, нав'язування думок, що в загальній картині призводить до втрати довіри до медіа. Слід зазначити, що цифрові технології надають можливості створення інтерактивного контенту, що здатен залучати аудиторію до процесу інформаційного обміну [22].

Важливим аспектом є те, що цифрове середовище забезпечує інтеграцію різних носіїв інформації, до прикладу тексту, зображень, відео та аудіо, в межах єдиної мультимедійної платформи. Такий підхід змушує трансформувати структуру журналістського повідомлення і способи його сприйняття. У цьому контексті новинний сторітелінг постає як інструмент передачі фактів, при цьому працюючи на емоційне занурення аудиторії у подію. Гібридність форматів вимагає від журналіста окрім технічної компетентності — розуміння принципів композиційної логіки, а також динаміки візуального ряду, інтонаційного ряду. Поєднання цих складових забезпечує цілісне, впливове повідомлення. При цьому форматність визначає естетику подачі матеріалу та стає способом інтерпретації контенту, від якого залежить ефективність комунікації та ступінь довіри суспільства.

Сучасні трансформації форматів подачі інформації визначаються у зниженні концентраційної здатності аудиторії та в її прагненні до споживання

швидкого і візуально насиченого контенту. Цей підхід зумовлений тим, що користувач не виступає пасивним реципієнтом, він стає активним учасником інформаційного обміну. Тобто коментує, бере участь в обговоренні, створює свій контент, поширює матеріали.

Значної актуальності набувають формати, що орієнтуються на стислість та інтерактивність. Блоги та особисті платформи дедалі частіше сприймаються, як достовірні джерела інформації, зважаючи на персоналізований, індивідуальний стиль, відчуття автентичності і безпосередній контакт з аудиторією. Відтак, утвердження нових форматів журналістського висвітлення – це відеоблоги, YouTube-канали, Telegram-канали, подкасти здатні поєднувати інформативність із розважальним компонентом висвітлення. Новітні формати подачі матеріалу відкривають простір для експериментів із формою, глибиною, аспектом швидкості повідомлень, завдяки чому здатні змінювати уявлення про традиційну журналістику.

В умовах війни інформація набуває стратегічного значення, оскільки вона виконує багато функцій, від оперативного інформування до функцій критики, мотивації, підтримки та створення креативного контенту. Блогосфера активно відіграє роль у соціальній дії та створює лідерів думок, яким довіряють і які можуть надати альтернативну перспективу порівняно зі стандартними журналістами.

Окремим прикладом для аналізу є діяльність Остапа Дроздова, українського журналіста, письменника який активно веде авторський відеоблог.

За час повномасштабного вторгнення, Остап Дроздов представив власний проєкт на YouTube, що має назву «DROZDOV. Позиція». Контент каналу вирізняється суб'єктивністю, візіонерською та харизматичною журналістикою. Проєкт відображає позицію автора щодо актуальних подій. Канал поєднує аналітичні монологи, інтерв'ю з громадськими діячами,

політичні огляди та публіцистичні роздуми. Ключовим інструментом залучення аудиторії до взаємодії є створення прямих етерів для рефлексії.

Тематика каналу охоплює політичні процеси в Україні, національну ідентичність, мовну політику. Досить часто Дроздов вдається до висловлення критичних оцінок щодо дій влади, зокрема президента України, Володимира Зеленського. Автор часто у своїх відео порушує аспект важливості української мови і культури, щоразу переконуючи у необхідності їхнього збереження.

Використання емоційно-насиченої лексики, метафор та іронії формують вплив емоційного зв'язку з глядачами. Автор взаємодіє з підписниками через коментарі та опитування, що сприяє формуванню спільноти однодумців.

У відео «Для США наша війна – за 7000 км і через океан» [40] автор порушує питання ролі демократії в рамках українського суспільства, при цьому аналізує Америку з точки зору країни-лідера демократії. Крім того, журналіст фокусується на аспекті незацікавленості країн у подіях щодо України.

«Перемовини ніколи не будуть на наших умовах» [41], таку специфічну назву має відео у блозі журналіста. Тут Дроздов аналізує особливості Стамбульських перемовин 2024 року, також розглядає історичні аспекти виникнення російсько-української війни. Журналіст не намагається подати альтернативні погляди, не залишає простору для полеміки, натомість аргументовано і пристрасно захищає свою точку зору. Риторика журналіста визначає оціночні судження, які межують з термінами на кшталт «вата» чи «совок».

Важливо зазначити, що Дроздов свідомо працює в жанрі авторської журналістики, який поєднує суб'єктивний погляд та глибокий аналіз подій. Контент автора спрямований на формування та розвиток критичного мислення та підтримку національної свідомості українців.

Новітнім прикладом сучасної громадянської журналістики є YouTube-канал Сергія Стерненка. Підхід зумовлений поєднанням активізму, аналітики та персонального блогу в рамках інформаційної боротьби за суб'єктність суспільства. Контент каналу базується на фактах, емоційній риторичі, з використанням саркастичних формулювань та патріотичних настроїв.

Автор обрав платформу на YouTube для спілкування із глядачами, проект розвиває з 2013 року, де на разі налічується 2 млн підписників. Стерненко системно практикує публікацію коротких та змістовних відео, хронометраж яких складає 10-25 хвилин. За цей час, журналіст повідомляє актуальні новини фронту. До прикладу, щоранку виходить дайджест про військові дії за минулу добу. Тенденція заключається не в переказі новини, а конкретному аналізі щодо динаміки подій на фронті.

Автор створює аналітичні розбори, в яких критикує дії української влади, зокрема проросійських політиків, розглядає українську ситуацію в міжнародному контексті. У березні 2025 року на своєму YouTube-каналі Сергій Стерненко опублікував відео під назвою «Трамپ домовився із Путіним за спиною України. Це призведе до більшої війни» [47]. Тут він аналізує повідомлення про можливі домовленості між Дональдом Трампом та Володимиром Путіним, які матимуть негативні наслідки для України. Стерненко висловлює занепокоєння щодо потенційних домовленостей між політиками, які можуть бути реалізовані без участі України. Стерненко підкреслює, що такі угоди можуть призвести до ескалації конфлікту та погіршення ситуації для України.

Значну частину блогу складають відео-викриття російських наративів, де Сергій Стерненко пояснює причини роботи деяких медіа, що своєю роботою шкодять Україні. Автор просуває кампанії зі зборами коштів для збройних сил України, закликає масово реагувати на дії державних органів. Такий підхід створює не лише інформаційну, а й мобілізаційну функцію. Особливістю ведення блогу є жорстка, іноді різка риторика. Стерненко не

боїться вживати оціночні судження на кшталт «знову зливають позиції», «свавілля на Банковій». Однак, при цьому, він балансує між емоційним насиченням і фактологічною базою. Яскраво простежується використання риторичних прийомів у відео, наприклад паузи, вміння працювати з камерою ніби із співрозмовником, вміння застосовувати інтонаційні акценти.

Отже, діяльність Сергія Стерненка є прикладом медіаактивізму. Автор працює у поєднанні громадянської позиції, інструментів журналістики. Його контент декларує суб'єктивність як частину гідної комунікації з аудиторією. Діяльність демонструє приклад новітньої посттрадиційної журналістики, в якому медійник постає перед аудиторією репортером, активістом і політичним критиком. Отже, діяльність Стерненка можна визначити як особистий бренд, що формує новітній тип журналіста в умовах інформаційної війни та кризи довіри до традиційних медіа.

Прикладом оперативної фронтової публіцистики є Телеграм-канал «Лачен пише». Засновник – український журналіст, медіаексперт та блогер Ігор Лаченков. Один із найвпливовіших і найчитабельніших актуальних джерел інформації про російсько-українську війну, що поєднує елементи публіцистики, блогерства і аналітики. Характеризується канал як майданчик, де оперативно повідомляються новини з фронту, висвітлюються безкомпромісна громадянська позиція. Такий підхід інформування створює форматність щоденника війни, доступний для широкого загалу.

Оперативні повідомлення з фронту Лаченков подає у стислій, але влучній формі. Подає інформацію, що стосується бойових напрямків, використовуючи і вказуючи офіційні джерела інформації. До прикладу, у своїй публікації, автор інформує аудиторію про рішення міжнародної підтримки Україні. У повідомленні зазначено посилання на Міністерство оборони Німеччини [20]. Таке інформування є точним, лаконічним, оперативним та задовольняє потреби сучасної аудиторії.

Зокрема, для телеграм-каналу Ігоря Лаченкова характерним є аналітичний підхід до висвітлення подій. Наприклад, автор пише «росіяни

атакують Куп'янськ» і додає аналітичні роздуми, як це впливає на загальну оборону. Часто у постах порушуються теми моральної підтримки з тилу, потребу в ротації. Дописи «Харків не треба зливати», «Ми не можемо просити людей без перепочинку стояти рік в окопі» характеризуються критикою пасивності та публічного заклику до ротації військових.

Стрічка каналу досить часто оновлюється, а кількість підписників становить близько 1,5 млн осіб. Досить часто автор коментує оголошення повітряної тривоги чи відбій. При появі таких сигналів він оперативно публікує допис, де розглядає можливі причини тривоги – чи це запуск балістичних ракет, чи атаки безпілотників-«Шахедів» чи БпЛа. Такий підхід сприяє оперативному реагуванню на події та інформуванню аудиторії в режимі реального часу. Автор пише короткими реченнями, додаючи риторичні питання «Скільки ще?», «Ми не забули?», «Хто нестиме за це відповідальність?». Це не залишає читача байдужим і створює комунікаційний зв'язок у форматі реакцій аудиторії та сприяє створенню ефекту присутності. Інтелектуальний сарказм, виразні образи, точні і прямі формулювання використовуються у стилі Лаченкова.

Telegram-канал «Лачен пише» – це унікальний феномен неофіційної фронтової журналістики. Таку платформу можна назвати щоденником війни, де тексти дописів сприймаються без цензури і мають вагомий вплив на аудиторію.

Отже, новітні медіа-платформи дозволяють журналістам поєднувати інформування з особистою позицією, відходячи від традиційних журналістських стандартів, та все ж ефективно впливаючи на свідомість громадськості. Соцмережі стали невід'ємною частиною сучасного інформаційного простору, та особливо їхня роль набуває нових значень під час війни, коли явище оперативного інформування аудиторії стало незамінною буденністю. Від початку повномасштабної російсько-української війни, соціальні медіа трансформувалися у потужний майданчик для поширення новин, думок та емоцій. Зазначу, що соціальні мережі сприяють

залученню широкої аудиторії до одержання інформації на тему війни, створивши майданчик для українських журналістів і медіафахівців задля оперативного повідомлення щодо перебігу подій у російсько-українській війні.

3.2 Міжнародний досвід адаптації журналістських стандартів у кризових умовах

У світі є чимало прикладів, коли журналісти змушені були адаптувати свої стандарти до надзвичайних ситуацій – військових конфліктів, терористичних атак, пандемій або природних катастроф. При таких обставинах вони стикаються з низкою викликів: браком доступу до інформації, цензурою, загрозами для життя, необхідністю оперативно реагувати на події та боротьбою з дезінформацією.

Висвітлення військових конфліктів та кризових явищ у медіа різних країн має свої аспекти. До таких факторів можна віднести: історичний досвід, геополітичні інтереси держави, рівень свободи слова та демократії. Однією з ключових відмінностей у специфіці висвітлення кризових явищ є рівень залученості країни до військового процесу. Медіа держав, які є безпосередньо учасниками конфлікту або мають особливий інтерес, зазвичай приділяють тематиці війни значно більше уваги, аніж видання незалучених країн. Така закономірність виявляється у частці матеріалів про війну, їхньому розташуванні безпосередньо на шпальтах газет чи онлайн-видань, обсязі ефірного часу на радіо або телебаченні.

Згідно з дослідженням Pew Research Center, у першому кварталі 2007 року війна в Іраку займала 22% усього медіапокриття в американських ЗМІ [45]. Це свідчить про перевищення у три рази уваги до наступної за інтенсивністю теми, а саме виборчого циклу у США. Варто зазначити, що конфлікт в Іраку посідав перше місце серед новин у друкованих, телевізійних, та онлайн виданнях: CNN, Fox News, The New York Times. Особливу увагу журналісти приділяли питанням безпеки, втрат, політичним дебатам у Конгресі щодо подальшого фінансування операції. Медіа виконують не лише інформаційну, а й стратегічну функцію, тобто формують рамки сприйняття війни як внутрішньополітичного виклику, окрім зовнішнього конфлікту.

Більш емоційно-забарвлене та упереджене ставлення до висвітлення подій виявляють країни, що беруть участь у конфлікті. Їхні медіа транслюють

офіційну позицію влади, уникають будь-яких зауважень та критики дій «своїх», зауважують на героїзмі військових та звірствах противника.

Яскравим прикладом такого висвітлення подій простежується під час збройного конфлікту між Ізраїлем та Палестиною. Спостерігається чітке упереджене ставлення у висвітленні подій саме з боку медіа обох країн [42]. Ізраїльські державні медіа «Israel Hayom», «The Jerusalem Post» систематично висвітлювали війну як «право на самооборону», замовчуючи великі втрати серед цивільного населення Палестини. Часто видання зосереджувались на тезах про «тероризм» і «загрозу існуванню держави». Водночас палестинські медіа «Palestine Today» акцентують увагу на агресії Ізраїлю, руйнуваннях і війні як забороненому акті, формуючи цим патріотичний опір і підтримку міжнародної спільноти. Обидві сторони активно контролюють наративи і обмежують доступ до альтернативної інформації, що призводить до посилення пропаганди, маніпуляцій і поширення упередженої інформації. Створення таких умов завжди відповідає повній картині конфлікту.

Нейтральності у матеріалах та збалансованості думок намагаються дотримуватися медіа незалучених країн, в силу своїх демократичних переконань. Зазвичай, вони дають можливість «висловитися» обом сторонам конфлікту, уникають емоційних упереджень та оцінок, публікують цілісно критичні матеріали. Та, незважаючи на це, іноді об'єктивно оцінити ситуацію та висвітлити у збалансованому вигляді журналістам вдається важко, адже на позицію медіа впливають зовнішньополітичні орієнтації держави, політики редакції.

Так, під час російсько-грузинської війни у 2008 році більша частина західних медіа зайняли прогрузинську позицію, оскільки саме Грузія вважалась країною молоді демократії, та стала жертвою «імперських амбіцій» рф [43, с. 73-93].

Ще одним досить важливим чинником, який визначає специфіку висвітлення війни, є головна в суспільстві система цінностей. У таких державах, як Великобританія чи США, медіа зосереджені на учасниках подій,

з їх персональними історіями. Серед них можуть бути військові, волонтери, цивільне населення.

Варто зауважити, що демократичний рівень та ступінь свободи слова впливають на плюралізм думок медіа. Держави, що мають авторитарний режим правління, медіа цілком контролює влада, за рахунок чого видання транслюють офіційну пропаганду, вдаються до замовчування правдивих свідчень, занижують рівень авторитетності противника. Інформація відіграє ключову роль у формуванні світогляду суспільства, а відтак, в епоху цифрових медіа та глобалізації, матеріали з надмірною швидкістю поширюються та «споживаються» для подальшої інтерпретації. Міжнародні медіа, такі як BBC та Deutsche Welle, дотримуються журналістської етики у своїх публікаціях, хоча й іноді повністю «відокремитися від політики своїх країн не завжди під силу.

Захист журналістів у зонах конфлікту є одним із найактуальніших викликів для міжнародної спільноти. Згідно з даними ЮНЕСКО, у 2024 році щонайменше 68 журналістів і медіапрацівників загинули під час виконання службових обов'язків. Зазначено, що понад 60% у країнах, охоплених збройними конфліктами [46]. Наразі це найвищий показник за останнє десятиліття. Найбільше втрат зафіксовано у Палестині, 18 загиблих журналістів, що свідчить про надзвичайну небезпеку для медіапрацівників у цьому регіоні. Інші країни, такі як Україна, Колумбія, Ірак, Ліван, М'янма та Судан, також зазнали значних втрат серед журналістів, що визначає глобальний характер проблеми безпеки журналістів у зонах конфлікту.

ЮНЕСКО наголошує на необхідності дотримання міжнародного гуманітарного права щодо захисту журналістів під час збройних конфліктів. Організація закликає держави-члени забезпечити безпеку медіапрацівників, розслідувати випадки насильства проти них та притягати винних до відповідальності. Також важливо забезпечити журналістам доступ до необхідного захисного обладнання та навчання з безпеки.

Особливу увагу слід приділити випадкам, коли журналісти стають заручниками обставин під час виконання своїх обов'язків. Наприклад, у травні 2023 року французький журналіст Арман Солдін загинув унаслідок ракетного обстрілу під час висвітлення бойових дій поблизу Бахмута в Україні. Загибель журналіста викликала широкий резонанс і була засуджена ЮНЕСКО, що вкотре наголошує про необхідність посилення заходів безпеки для журналістів у зонах конфлікту. Окрім того, журналісти часто стикаються з психологічним тиском, погрозами та переслідуванням. У Демократичній Республіці Конго журналіст Стівен змушений був приховувати свою особистість через погрози з боку повстанців M23, що впливало на його здатність відкрито повідомляти новини.

Отже, захист журналістів у зонах конфлікту вимагає комплексного підходу, який включатиме дотримання міжнародного права, забезпечення фізичної безпеки, психологічної підтримки та боротьбу з безкарністю за злочини проти працівників медіасфери. Безпосереднім завданням міжнародної спільноти має стати об'єднання зусиль для створення безпечного середовища, в якому журналісти виконуватимуть важливу роль у суспільстві без страху за власне життя.

Кризові ситуації змушують журналістику змінюватися, адаптуючи стандарти до нових викликів. Міжнародний досвід демонструє, що під час воєн, терористичних атак, пандемій та природних катастроф журналісти стикаються з необхідністю балансувати між швидкістю та точністю інформації, боротися з дезінформацією і водночас відповідально ставитися до впливу своїх матеріалів на суспільство, незважаючи на психологічний тиск, небезпеку, які створюють обставини.

Висновки до розділу. Сьогодні цифрові медіа відіграють ключову роль у відновленні довіри до журналістики, адже сприяють інтерактивності та швидкому доступу до інформації. Разом із тим, цифрові технології дозволяють адаптувати традиційні журналістські стандарти та висвітлювати

новини оперативно, інтерактивно та з максимальною користю для споживача інформації.

З погляду міжнародного досвіду поширення інформації та інтеграція етичних норм проявляється у національних та ідеологічних чинниках. Отже, перспективи розвитку журналістських стандартів у сучасних умовах пов'язані з балансуванням між збереженням традиційних принципів журналістики та необхідністю їхньої адаптації до цифрової епохи. Задля забезпечення якісної журналістики варто впроваджувати інноваційні підходи до перевірки інформації, розвивати медіаграмотність серед аудиторії та посилювати етичні засади професійної діяльності журналістів.

ВИСНОВКИ

Журналістські стандарти залишаються основою професійної діяльності медійника, незважаючи на виклики і обставини, які переживає суспільство. Принципи професійної етики регулюють всі етапи роботи журналіста над матеріалом, тож аспект відповідальності медійника відіграє ключову роль у формуванні громадської думки. Дослідження журналістських стандартів у сучасних умовах показує, що сфера постійно змінюється під впливом технологічного прогресу, глобалізації інформаційного простору, політичних подій і суспільних викликів. Журналістика, як професія, базується на фундаментальних принципах правдивості, об'єктивності, точності, повноті інформації, оперативності та відокремлення фактів від суджень. та дотримання етичних норм, однак в умовах сучасного світу ці принципи піддаються випробуванням, що вимагає від журналістів адаптації до нових реалій.

У процесі інформаційної війни та маніпуляцій, важливим фактором є медіаграмотність та вміння відокремлювати факти від фейків і дезінформації. Заходи інформаційної гігієни забезпечують захист від маніпуляцій та навмисного викривлення фактів. Такі заходи сприяють формуванню критичного мислення та знижують рівень вразливості аудиторії до фейкових повідомлень і дозволяють зберігати орієнтири в перенасиченому середовищі.

Українські журналісти, які працюють у зонах бойових дій, стикаються з безпрецедентними професійними ризиками, включаючи фізичну небезпеку, обмежений доступ до інформації та моральні проблеми щодо висвітлення подій. Постійна загроза життю, відсутність стабільного доступу до джерел інформації, необхідність захисту свідків, вимагає особливих навичок адаптивності і глибокого розуміння контексту.

Досліджуючи діяльність українських репортерів Мстислава Чернова і Євгена Малолітки під час окупації в Маріуполі, простежується виняткова відданість принципам журналістської етики, навіть в умовах загрози життю

та інформаційної блокади. Матеріали журналістів є важливим свідченням злочинів росії проти українського народу. Крім того, особливостями роботи в зонах ураження поділився журналіст Роман Пагулич. Йшлося про складність діяльності через ризики «підвести» військових, аби ворог не зміг виявити місцезнаходження артилерії. Акцент національної безпеки в медіапросторі став ключовим у теперішніх умовах.

Міжнародний досвід висвітлення воєнних конфліктів і кризових явищ вкотре засвідчує важливість дотримання балансу права суспільства на інформацію та етичність її подачі. У медіа практиці країн, що є безпосередньо залученими до конфлікту, нерідко простежується упереджена тональність з використанням пропагандистських прийомів. Натомість, держави, які не є сторонами конфлікту зазвичай демонструють вищий рівень об'єктивності та прагнуть більш збалансованого підходу до висвітлення подій.

Формування глобального уявлення про російсько-українську війну відображається не лише в роботі журналістів з України, а й у західних медіа. Війна в Україні стала для багатьох видань справжнім викликом, адже є загальна необхідність інформувати про воєнні злочини, гуманітарні катастрофи і агресію росії, а з іншого – залишатися в межах журналістської етики.

Досліджуючи специфіку висвітлення російсько-української війни в західних ділових онлайн-виданнях The New York Times, The Economist та Financial Times, визначено, що усі три медіа мають окремі тематичні вкладки на своїх сайтах – «Russia-Ukraine War» або «War in Ukraine». Системне і тривале інформування міжнародної спільноти відбувалося здебільшого з 24 лютого 2022 року, з початком повномасштабного вторгнення. У публікаціях автори оперативно оновлюють контент, акумулюють аналітику, репортажі, інтер'ю в окремому інформаційному блоці, що присвячений подіям в Україні. The New York Times робить акцент на репортажних елементах, верифікованих супутникових знімках, свідченнях очевидців.

Водночас, The Economist звертає увагу на геополітичний аналіз, прогнози та аналітичні матеріали, щоб читачі мали можливість глибше освоїти контекст. Щодо специфіки подачі інформаційних повідомлень у Financial Times, варто зазначити, що фокус направлений на економічні наслідки війни, санкційній політиці і впливові конфлікту на світові ринки.

Загальною рисою, що цілком описує особливості висвітлення російсько-українського конфлікту є уникнення однозначності, зберігаючи чітке розмежування агресора і жертви. Такий аспект вирізняє міжнародну журналістику від пропагандистських наративів спотворення інформації.

Цифрові медіа суттєво змінили підходи сприйняття війни завдяки доступності та емоційному зв'язку з аудиторією. Нові формати подачі новин у соцмережах створюють платформи для взаємодії з аудиторією. Інтерактивність, сторітелінг, візуалізації, подкасти та блоги дозволяють передавати складні події у зрозумілій і динамічній формі. Відтак, соцмережі створюють окремий сегмент інформаційного простору, де швидкість подачі матеріалу часто переважає над традиційною журналістикою. У такому вимірі зростає роль українських активістів, лідерів громадської думки, які тестують нові формати і працюють у жанрах авторської журналістики.

Проаналізовані авторські блоги Остапа Дроздова «Дроздов. Позиція», Сергія Стерненка «STERNENKO», Ігоря Лаченкова «Лачен пише» засвідчують високе залучення аудиторії, актуальність контенту та здатність формувати громадську позицію в умовах воєнного часу.

Досліджуючи YouTube-канал журналіста Остапа Дроздова, можна помітити, що тематичне наповнення збагачене відео про глибокі ціннісні конфлікти української ідентичності, війну в Україні та мовний аспект серед українців. Емоційна виразність, чітка риторика і аналітика забезпечує індивідуальний підхід журналіста до ведення особистого блогу.

У ході аналізу YouTube-каналу «STERNENKO» яскраво простежується тенденція вибудовування чіткої патріотичної лінії, де автор надає перевагу лаконічності та заклику до дії. Його підхід до ведення блогу створює

громадський активізм, особисту аналітику і блогерську манеру подачі, які функціонують в межах суспільної суб'єктності. Контент характеризується емоційно забарвленою риторикою, іноді іронією та сарказмом з чітко вираженими патріотичними настроями.

Телеграм-канал Ігоря Лаченкова «Лачен пише» фокусується на оперативному інформуванні новин з фронту, суспільно-політичних тем в межах національного і міжнародного дискурсу. Стислість, емоційність, використання риторичних запитань із саркастичними формулюваннями формують авторський блог як ефективний інструмент взаємодії з аудиторією.

Отже, трансформація журналістських стандартів в умовах російсько-української війни стає професійним викликом у роботі журналіста та своєрідним «маркером зрілості» медіасфери. Досвід українських журналістів, яким доводиться працювати у зоні бойових дій, вплив цифровізації і лідерів громадської думки засвідчують усвідомлену відповідальність у трансформації підходів до подачі інформаційних повідомлень. Міжнародний досвід висвітлення воєнних конфліктів підтверджує значимість стандартів достовірності, балансу думок, об'єктивності та оперативності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біловус Л. Український інформаційний простір: сьогодення та перспективи. *Український інформаційний простір*. 2013. Т. 1. С. 188-191.
2. Блоги як зброя: чому Україна перемагає в інформаційній війні проти РФ. URL: <https://focus.ua/uk/voennye-novosti/553298-blogi-yak-zbroya-chomu-ukrayi-na-peremagaye-v-informacijnij-vijni-proti-rf>. (дата звернення: 26.01.2025)
3. Бондаренко І. Журналістська етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2012. 111 с.
4. Бурмагін О., Опришко Л. Правові засади професійної діяльності журналіста. URL: <http://surl.li/crutl> (дата звернення: 04.01.2025).
5. Буцко Д. Чого західні медіа не розуміють про російсько-українську війну URL: <https://detector.media/infospace/article/198697/2022-04-28-chogo-zakhidni-media-ne-rozumiyut-pro-rosiysko-ukrainsku-viynu>. (дата звернення: 22.03.2025).
6. Він – справжній: у чому секрет риторики українського президента Зеленського – аналіз експертів. 23 грудня 2022. URL : <https://uatv.ua/uk/vin-spravzhnij-u-chomu-sekret-rytoryky-ukrayinskogo-prezydenta-zelenskogo-analizekspertiv/> (дата звернення: 22.03.2025). 80
7. Волошина Н., Череватий С. Інформаційний вплив на громадську думку українського суспільства. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*. 2015 №2 (23). С. 144-149
8. Гвоздєв В. Формування критичного мислення аудиторії ЗМІ як умова адекватного сприймання масової інформації. *Українське журналістичкознавство : наук. журнал / гол. ред. В. В. Різун*. Київ : Ін-т журналістики, 2010. Вип. 11. С. 14-17.

9. Голуб О. Медіакомпас : путівник професійного журналіста : практ. посіб. : Інститут масової інформації. Київ : ТОВ «Софія-А», 2016. 184 с.
10. Давидова Л. Особливості формування у майбутніх журналістів компетентностей з медіаграмотності. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/34696/> (дата звернення: 26.02.2025).
11. Девтеров І. Комунікативний процес і мовна ситуація в Інтернеті. *Філософські проблеми гуманітарних наук*. 2010. № 16-17. С. 162-166.
12. Єврейська карта в російських спецопераціях проти України. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/1774059.html> (дата звернення 24.03.2025).
13. Звіри, нацисти та таргани: як Росія дегуманізує українців під час війни. *Фарватер*. *Схід*. URL: <https://farvatermedia.com/speaker/zviry-natsysty-ta-tarhany-ia-rosiia-dehumanizui-ukraintsiv-pid-chas-viiny/> (дата звернення: 30.04.2025).
14. Інформаційна війна: 5 прийомів бойової пропаганди, до яких вдається путінізм, щоб маніпулювати людьми. *Інформаційне агентство АрміяInform*. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/12/07/informacijna-vijna-5-pryjomiv-bojovoyi-propagandy-do-yakyh-vdayetsya-putinizm-shhob-manipulyuvaty-lyudmy/> (дата звернення: 30.03.2025).
15. Інформаційні війни: як перемагати росію у світовому інфопросторі. *Західний інформаційний фронт*. URL: <https://zahidfront.com.ua/news/Informacijni-vijni-yak-peremagati-rosiyu-svitovomu-info-prostori.html> (дата звернення 30.03.2025).
16. Їхніми очима: українські журналісти, які висвітлюють війну на весь світ. URL: <https://vogue.ua/article/culture/lifestyle/jihnimi-ochima-5-ukrajinskih-zhurnalistov-yaki-visvitlyuyut-rosiysku-agresiyu-na-uves-svit-52500.html> (дата звернення: 26.04.2025).

17. Кодекс професійної етики українського журналіста. *Національна спілка журналістів України*. URL: <http://surl.li/qjpsw> (дата звернення: 28.04.2025).
18. Козак В. Баланс думок і точок зору в контексті інших журналістських стандартів. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2022. №33 (72). С. 252-258.
19. Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі від 18 жовтня 1907 р. № 995_222. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222#Text (дата звернення: 26.03.2025).
20. Лачен пише. Telegram. URL: <https://t.me/lachentyt/51501> (дата звернення: 22.04.2025).
21. Маніпулювання інформацією та соціальним настроєм як технологія та інструментарій латентної інформаційної війни Перевірка підприємств, аналіз благонадійності партнерів і організацій. Аудит ділової репутації позичальника Сідкон. URL: https://sidcon.com.ua/tpost/nknnbilun1-manpulyuvannya-nformatsyu-ta-sotsalnim-n?utm_source (дата звернення: 21.02.2025).
22. Медіауподобання українських експертів та журналістів: результати опитування. Український кризовий медіацентр. URL: <https://uacrisis.org/uk/mediaupodobannya-ukrayinskyh-ekspertiv-tazhurnalistivrezultaty-opytuvannya> (дата звернення: 25.04.2025).
23. Милосердна І. Імідж політичного лідера як категорія PR-технології. *Актуальні проблеми політики : зб. наук. праць*. Одеса : Фенікс, 2019. Вип. 64. С. 118-133.
24. Ми не маємо скотитися в пропаганду»: журналісти «Донбас Реалії» про роботу на війні й інформування окупованих територій. URL: <https://detector.media/community/article/240790/2025-05-12-my-ne-maiemo-skotytytsya-v-propagandu-zhurnalisty-donbas-realii-pro-robotu-na-viyni-y-informuvannya-okupovanykh-terytoriy/> (дата звернення: 21.04.2025).

- 25.Миролюбенко Г. Інформаційна етика в просторі сучасних комунікативних процесів (філософсько-етичний аналіз): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня. канд. філос. наук; спец.: 09.00.07. – етика. Київ, 2011. 16 с.
- 26.Сорока Ю. Журналісти на війні. Документальні дослідження, хронікальний літопис, аналітика. Київ : Фоліо, 2022. 448 с.
- 27.Старкова Г. Журналістська майстерність в умовах регіональних ЗМІ: вплив бізнес-середовища та інші соціокомунікативні чинники. *Соціальні комунікації у бізнес-середовищі: монографія*. Харків – Варшава, 2021. С. 142-161.
- 28.Старкова Г., Яресько К. Розслідувальна журналістика в Україні та її впливи. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Т. 31 (70). № 2. С. 222-228.
- 29.Супрун В. «Мова перемоги» в інформаційному дискурсі війни. *Обрії друкарства : науковий журнал*. 2022. №1 (11). С. 131-142.
- 30.Тимошик М. Стандарти журналістики: поняття, генеза, зміст, практика. *Український інформаційний простір*. 2023. №3. С. 30-56.
- 31.Україна: медіагрупи об'єднуються для «Єдиних новин» і закликають світ вимкнути російські канали URL: <https://deadline.com/2022/02/ukraine-mediagroups-join-together-for-united-news-urge-world-to-turn-off-russian-channels1234960684/> (дата звернення: 26.03.2025).
- 32.Черговий «розп'ятий хлопчик» або фейк про «випробування біологічної зброї на українських солдатах». *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/feyk-bioeksperimenty-rosiya-bilorus/31672954.html> (дата звернення: 29.03.2025).
- 33.Ширченко Я. Журналістська етика проблеми і концепції (світовий та вітчизняний досвід). Київ, 2009 р. 186 с.
- 34.Як медіа прифронтових областей виживали і розвивалися у рік великої війни. URL:

- <https://detector.media/community/article/207685/2023-02-04-yak-mediapryf-rontovykh-oblastey-vyzhyvaly-i-rozvyvalysya-u-rik-velykoi-viyny/> (дата звернення: 26.03.2025).
35. Як BBC зміцнює прозорість і довіру до новин в інтернеті. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/institutional-50170368> (дата звернення: 28.02.2024).
36. Янішевський О. Проблематика війни в Україні у пресі і медіа Польщі та України: проба огляду. *Обрії друкарства*. 2023. Вип. 1(13). С. 128-144.
37. 'Active defence': how Ukraine plans to survive 2024. *Financial Times*. 2024. URL: <https://www.ft.com/content/d2f3b209-22a1-4fb1-bdfe-0ccf7fb0e5fa> (дата звернення: 26.04.2025).
38. Barker, K., Troianovski, A., Kramer, A. E., Méheut, C., Lobzina, A., Schmitt, E., Varghese, S. Deception and a Gamble: How Ukrainian Troops Invaded Russia. *The New York Times*. 2024. URL: <https://www.nytimes.com/2024/08/13/world/europe/ukraine-russia-war-kursk-offensive.html> (дата звернення: 26.04.2025).
39. Ciuriak D. The Role of Social Media in Russia's War on Ukraine. *SSRN Electronic Journal*. 2022. URL: <https://doi.org/10.2139/ssrn.4078863> (date of access: 26.04.2025).
40. DROZDOV. Для США наша війна – за 7000 км і через океан, 2024. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ogtnQILQJRA> (дата звернення: 26.04.2025).
41. DROZDOV. Перемовини ніколи не будуть на наших умовах, 2024. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=P_iFSuaySiw&t=401s. (дата звернення: 26.04.2025).
42. Failing Gaza: Pro-Israel bias uncovered behind the lens of Western media. *Al Jazeera*. – 2024. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2024/10/5/failing-gaza-pro-israel-bias-uncovered-behind-the-lens-of-western-media> (дата звернення 26.04.2025).

43. Gardner H. Ramifications of the August 2008 Georgia-Russia War. *NATO Expansion and US Strategy in Asia*. New York. 2013. P. 73–93. URL: https://doi.org/10.1057/9781137367372_5 (дата звернення: 29.04.2025).
44. How backing Ukraine is key to the West's security. *The Economist*. 2024. URL: <https://www.economist.com/leaders/2024/01/04/how-backing-ukraine-is-key-to-the-wests-security> (дата звернення: 29.04.2025).
45. Iraq War Most Heavily Covered News Story. *Pew Research Center*. 2007. URL: <https://www.pewresearch.org/journalism/2007/05/25/iraq-war> (дата звернення: 24.04.2025).
46. Journalists killed in 2024: a heavy death toll in conflict zones for the second year running. *ЮНЕСКО*. 2024. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/journalists-killed-2024-heavy-death-toll-conflict-zones-second-year-running> (дата звернення: 22.04.2025).
47. STERNENKO. Трамп домовився із путіним за спиною України. Це призведе до більшої війни, 2025. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=6UJtZyS2flo> (дата звернення: 29.04.2025).
48. Tung N. Shift in Russian Tactics Intensifies Air War in Ukraine. *The New York Times*. 2024. URL: <https://www.nytimes.com/2024/03/05/world/europe/ukraine-war-russia-plan-es.html> (дата звернення: 29.04.2025).
49. Ukraine is winning the economic war against Russia. *The Economist*. 2024. URL: <https://www.economist.com/europe/2024/12/18/ukraine-is-winning-the-economic-war-against-russia> (дата звернення: 28.04.2025).